

Αντί... επιλόγου

‘Ολγα Πανοπούλου-Μαράτου¹

Το 1973, όταν ακόμα ζούσα στην Αγγλία, και μόλις μετά την υποστήριξη της διδακτορικής μου διατριβής στο Παν/μιο της Γενεύης, πήρα ένα γράμμα από την Αθήνα, που μου έκανε μεγάλη εντύπωση. Με καλούσε ένας Έλληνας παιδίατρος να πάρω μέρος σε μια Στρογγυλή Τράπεζα, στα πλαίσια της ετήσιας συνάντησης της Ευρωπαϊκής Παιδιατρικής Εταιρείας, στη Σεβίλλη, με θέμα «Πρώιμες σχέσεις μητέρας-παιδιού». Στη στρογγυλή αυτή τράπεζα συμμετείχαν ο Lourie (ψυχίατρος), ο Brazelton (παιδίατρος), ο οποίος είχε μόλις κατασκευάσει την περίφημη κλίμακα συμπεριφοράς του νεογέννητου, ο Levine (βιολόγος) και εγώ. Ο συντονιστής-παιδίατρος που με προσκάλεσε ήταν ο Σπύρος Δοξιάδης. Η έκπληξή μου αφορούσε στο γεγονός ότι από τους πρώτους που πληροφορήθηκαν τα ευρήματά μου σχετικά με την ικανότητα του νεογέννητου να μιμείται ήταν ένας παιδίατρος, ο οποίος μάλιστα προτίθετο να τα παρουσιάσει και στους Ευρωπαίους παιδίατρους².

Φυσικά δέχτηκα, και από τότε είχα πολλές ευκαιρίες να διαπιστώσω το ενδιαφέρον του Σπύρου Δοξιάδη για το παιδί ως δρων άτομο, από τη στιγμή της γέννησής του, και πριν ακόμα. Είχα την τύχη, γυρίζοντας στην Ελλάδα το 1975, να εργαστώ ή να συνεργαστώ, σε αρκετά μέρη από αυτά που είχε ιδρύσει: στο Κέντρο Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ», στο Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, σε έρευνες, στην Ειδική Διαγνωστική Μονάδα και στην Επιτροπή του Υπουργείου για την αναθεώρηση του νόμου για την ψυχική υγεία.

Υπήρξε για μένα πάντα πηγή έμπνευσης και η επιβεβαίωση ότι ένας επιστήμονας μπορεί να είναι κλινικός, ακαδημαϊκός, ερευνητής και πολιτικός και να μην ξεφεύγει από τον τομέα της ειδικότητας του και από το σχέδιο ζωής του. Ο Σπύρος Δοξιάδης υπήρξε κλινικός, ακαδημαϊκός, ερευνητής και πολιτικός, πάντα όμως με κέντρο δράσης και πηγή έμπνευσης το παιδί και την οικογένειά του.

Θα ήθελα και εγώ με τη σειρά μου, να ευχαριστήσω το Δ. Σ. του Συλλόγου Ελλήνων Ψυχολόγων, που μου ανέθεσε την οργάνωση της σημερινής ημερίδας και όλους τους ομιλητές, που συνέβαλαν ώστε η σημερινή ημέρα να είναι κάτι ξεχωριστό, όπως θέλαμε να είναι.

Σκέφτηκα λοιπόν ότι ο καλύτερος τρόπος να καταγράψουμε έναν επίλογο στο επιστημονικό μνημόσυνο του ΣΠΥΡΟΥ ΔΟΞΙΑΔΗ είναι τα λόγια του, που ηχούν επίκαιρα και θα ηχούν νομίζω πάντα. Το 1978, ο Δοξιάδης, προετοιμάζοντας το Παγκόσμιο Έτος του Παιδιού, οργάνωσε το Συμπόσιο της Αθήνας, με θέμα: «*Το παιδί στον κόσμο του αύριο: ένα παράθυρο στο μέλλον*». Σ' αυτό το συμπόσιο πήραν μέρος επιστήμονες πολλών ειδικοτήτων και από πολλά μέρη του κόσμου. Τα πρακτικά του Συμποσίου εκδόθηκαν στα αγγλικά, και απ' αυτό το βιβλίο³, σε δική μου μετάφραση, σας διαβάζω μέρος από την τελική εισήγηση του Δοξιάδη προς τους συνέδρους.

¹ Υπεύθυνη για την οργάνωση της Ημερίδας, τ. πρόεδρος Σ.Ε.Ψ.

² Ο μόνος άλλος χώρος όπου είχαν ανακοινωθεί αυτά τα ευρήματα ήταν η ετήσια συνάντηση της British Psychological Society (B.P.S.), ένα χρόνο πριν.

³ Doxiadis S. (Ed.) *The child in the world of tomorrow: a window into the future*. Pergamon Press, 1979, pp. xiv-xv.

Έλεγε λοιπόν τότε, εμπνευσμένος ίσως από τον Kipling:

«Οι προσπάθειες των συμμετεχόντων και των οργανωτών του Συμποσίου της Αθήνας δεν θα ήταν μάταιες...

—Αν οι παιδίατροι όλου του κόσμου θεωρήσουν το παιδί, όχι σαν μια ομάδα κυττάρων και ενζύμων, που είναι συχνά αδύνατο να θυμηθείς ή να προφέρεις, αλλά κάτι παραπάνω

—Αν οι αρχιτέκτονες και οι πολεοδόμοι θυμηθούν ότι οι άνθρωποι δεν γεννιούνται στα 15 τους χρόνια και ότι υπάρχουν και άλλα πρόσωπα με μικρότερο μέγεθος και διαφορετικές ανάγκες

—Αν οι κοινωνιολόγοι κατανοήσουν ότι πίσω από τους αριθμούς και τα ποσοστά υπάρχουν άτομα με ανάγκες, συναισθήματα και επιθυμίες και ότι το να λέμε ότι 80% του πληθυσμού είναι υγιές και εκπαιδευμένο ή έχει ικανοποιήσει τις ανάγκες του σημαίνει πως άλλοι 20% είναι ακόμη ανικανοποίητοι

—Αν οι οικονομολόγοι καταλάβουν ότι αυτό που έχει τελικά σημασία δεν είναι αυτό που φαίνεται στις στατιστικές και στις καμπύλες της οικονομικής ανάπτυξης αλλά αυτό που μπαίνει μέσα στο παιδί, από το στόμα του ως νερό και τροφή ή από τις αισθήσεις του και την εμπειρία του ως ερέθισμα, αγάπη και τρυφερότητα

—Αν οι δάσκαλοι παραδεχθούν ότι το παιδί δε γεννήθηκε ούτε την παραμονή της εισόδου του στο σχολείο, ούτε μεγάλωσε σε δοκιμαστικό σωλήνα, αλλά ότι το κάθε παιδί κουβαλάει μαζί του όχι μόνο τη μοναδική ατομικότητά του, αλλά όλη την προηγούμενη εμπειρία του, η οποία το έχει διδάξει πολλά περισσότερα απ' αυτά που μπορεί να του διδάξει το σχολείο, και ακόμα ότι οι περισσότερες εμπειρίες προέρχονται από τους γονείς του, οι οποίοι θα συνεχίσουν να είναι δάσκαλοι του

—Αν οι γονείς καταλάβουν ότι κανένας δεν αγαπά τα παιδιά τους περισσότερο από αυτούς και κανένας δεν μπορεί αν τους προσφέρει περισσότερα, και αν αυτοί οι γονείς εκφράσουν την έγνοια τους με καθαρή και δυνατή φωνή

—Αν όλοι μας θυμόμαστε, ανά πάσα στιγμή, ότι «ο στόχος της γνώσης είναι η δράση» και ότι λίγη γνώση, που συνοδεύεται από πράξη, είναι καλύτερη από πολλή γνώση, που παραμένει αδρανής, και ότι δράση σημαίνει ενδιαφέρον και συμμετοχή σε όλες τις δραστηριότητες της κοινότητας, από τη μικρότερη ομάδα ως τις πολιτικές οργανώσεις, το κοινοβούλιο και την κυβέρνηση

Και τέλος,

—Αν οι πολιτικοί έπαιρναν αποφάσεις ως εάν τα παιδιά ήταν ψηφοφόροι στις επόμενες εκλογές...

—Τότε υπάρχει ελπίδα ότι ο κόσμος του αύριο θα είναι ένας καλύτερος κόσμος για τα παιδιά μας»!